

МОДЕЛІ ЧЕРГОВОЇ ЧАСТИНИ ОРГАНУ ПОЛІЦІЇ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН СВІТУ

Домброван Н. В.

У забезпеченні ефективної діяльності правоохоронних органів значна роль належить черговій службі, керівною ланкою якої є чергова частина. Саме чергова частина – підрозділ, який забезпечує оперативне управління силами і засобами, цілодобово є в постійній готовності для реагування на злочинні прояви, надзвичайні ситуації, інші події і є координуючим органом безупинного управління під час розкриття злочинів, а також правозастосовним органом, що наділений адміністративно-правовим статусом і виступає в правових відносинах із правопорушниками під час застосування до них примусових заходів. Вона діє комплексно з іншими підрозділами створює систему охорони та захисту громадського порядку, розкриття злочинів, реагування на різкі зміни оперативної обстановки. Треба зазначити, що чергова служба суттєво впливає на формування іміджу загалом, оскільки її співробітники перебувають у тісному контакті з населенням, іншими правоохоронними органами, органами державної влади та самоврядування, громадськими організаціями, іноземними установами та організаціями та іншими.

У декілька останніх років щодо реформування системи правоохоронних органів України особливо популярною стала теза побудови в нашій державі поліції саме за «європейськими стандартами». Хоча ми вже неодноразово казали, що ніяких «європейських стандартів» у цій справі немає взагалі і бути не може – і якщо вже брати Європу за взірць, то слід принаймні говорити про «європейський зразок». Тому автором проаналізовано зарубіжне законодавство, що регулює діяльність чергової частини органу поліції: США, Австрії, Грузії, Польщі, Великобританії, Швейцарії та ін., та врахування зарубіжного досвіду для покращення в роботі чергової служби органів (підрозділів) Національної поліції України.

Ключові слова: чергова служба, Національна поліція України, галузь права, адміністративно-правові норми, правове регулювання, положення.

Для обеспечения эффективной деятельности правоохранительных органов значительная роль принадлежит дежурной службе, руководящим звеном которой является дежурная часть. Именно дежурная часть – подразделение, которое обеспечивает оперативное управления силами и средствами, круглосуточно находится в постоянной готовности для реагирования на преступные проявления, чрезвычайные ситуации, другие события и является координирующим органом непрерывного управления при раскрытии преступлений, а также правоприменительным органом, который наделен административно-правовым статусом и выступает в правовых отношениях с правонарушителями при применении к ним принудительных мер. Она действует в комплексе с другими подразделениями создает систему охраны и защиты общественного порядка, раскрытие преступлений, реагирование на резкие изменения оперативной обстановки. Следует отметить, что дежурная служба существенно влияет на формирование имиджа в целом, поскольку ее сотрудники находятся в тесном контакте с населением, другими правоохранительными органами, органами государственной власти и самоуправления, общественными организациями, иностранными учреждениями и организациями и др.

За несколько последних лет по реформированию системы правоохранительных органов Украины особенно популярной стал тезис построения в нашем государстве полиции именно по «европейским стандартам». Хотя мы уже неоднократно говорили, что никаких «европейских стандартов» в этом деле нет вообще и быть не может – и если уж брать Европу в пример, то следует говорить о «европейском стандарте». Поэтому автором проанализированы зарубежное законодательство, регулирующее деятельность дежурной части органа полиции США, Австрии, Грузии, Польши, Великобритании, Швейцарии и др., с последующим применением зарубежного опыта для улучшения работы дежурной службы органов (подразделений) Национальной полиции Украины.

Ключевые слова: дежурная служба, Национальная полиция Украина, отрасль права, административно-правовые нормы, правовое регулирование, положение.

To provide effective activity of law enforcement bodies a significant role belongs to the regular service, the guiding link of which is another part. It is the next part - a unit that provides operative control of forces and means, is constantly at the clock readiness for responding to criminal manifestations, emergency situations, other events and is a coordinating body of continuous management at the disclosure of crimes, as well as the law enforcement body that is endowed administrative legal status and advocates in legal relations with offenders in the application of coercive measures. It works in complex with other units creates a system of protection and protection public order, disclosure of crimes, reaction to abrupt changes operational situation. It should be noted that the next service is significant affects the formation of the image as a whole, since its employees are in close contact with the population, other law enforcement agencies bodies, state authorities and self-government, public organizations organizations, foreign institutions and organizations, etc. So, Turning to the genesis of the emergence of a regular service, we can more to in-depth study the essence and purpose of this unquestionably important and a complex element of the law enforcement system. Carrying out historical and legal analysis of positive experience and disadvantages in the process the formation of the regular service of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine its development and legislative consolidation at the present time will help in identifying further prospects and trends of its development, improvement. The purpose of this study is to integrate the historical and legal analysis of the actual material, regulations, that characterize the process of formation and functioning of the next service, reveal its place and role in the system of law enforcement agencies at different historical stages. To achieve this goal in the work are put the following tasks, the solution of which involves disclosing the essence and content regular service functions; consider the genesis of the duty service; to determinethe main stages of its development; analyze the legal sources that regulate the emergence and development of duty service during the considered period.

An author is analyse the legislation of Ukraine that regulates activity of duty service of organs (subdivisions) of the National police of Ukraine. In particular, it is distinguished, six groups of

normatively-legal acts, that regulate activity of duty parts, are systematized and described: to the first group it costs to take the universally recognized principles and norms of international law and international agreements that were ratified by Ukraine; to the second group it is possible to take the basic legislative acts of the state; to the third group of acts that make legal framework of adjusting of activity of duty parts of the National police, other enter, except laws, legal acts of Ukraine, namely: acts (decrees and orders) of President of Ukraine; resolutions of Supreme soviet of Ukraine; acts (normative resolutions and orders) of Cabinet of Ministers of Ukraine; a fourth group is presented by other legislative acts mediated regulative those or other directions of activity of duty parts of National police of Ukraine; fifth group of legal acts that regulate activity of attendants; sixth group of sources of the legal adjusting of activity of duty service of organs (subdivisions) of the National police of Ukraine, to our opinion, fold the inwardly-organizational acts of guidance of the National police of Ukraine and them collective organs. Presented list of legislative normative acts that regulate activity of duty parts (subdivisions) of the National police it is impossible to name exhaustive.

In recent years, the idea of building a police force in our state has become particularly popular with respect to the "European standards" regarding the reformation of the law-enforcement bodies of Ukraine. Although we have repeatedly said that there are no "European standards" in this case at all, and it can not be, and if we already take Europe as a model, then at least we should talk about the "European model". Therefore, the author analyzes the foreign law regulating the activities of the regular part of the police body: the USA, Austria, Georgia, Poland, Great Britain, Switzerland, etc., and taking into account foreign experience for improving the work of the regular service of the organs (divisions) of the National Police of Ukraine.

Key words: *bodies of internal affairs, duty unit, police, city corporal, regular, statute, duty service, National police of Ukraine, industry is right, norms, legal adjusting, position.*

Постановка проблеми та її актуальність. Кожне суспільство має можливість нормально розвиватися на базі тільки власної культури, своїх традицій і звичаїв, поглядів та установок, ідеалів та цінностей. І справді важко не погодитися з Г.В. Атаманчуком, але використання кращого із світового досвіду, на думку фахівців з питань управління поліцейською діяльністю, є «важливим фактором розвитку органів Національної поліції як професійного, ефективного, стабільного, авторитетного органу державної влади». Вдосконалення управління органами Національної поліції має бути тісно пов'язаним із досягненнями зарубіжної поліцейської науки та практики.

Метою статті є аналіз моделей чергової частини органу поліції зарубіжних країн світу.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні в країнах ЄС спостерігаються три моделі забезпечення внутрішньої безпеки:

1) централізована, або (континентальна) модель з домінуючою роллю міністерства внутрішніх справ, директивним стилем управління й жорсткою вертикаллю підпорядкування низових ланок центральним органам (Швеція, Данія, Норвегія, Франція, Іспанія, Італія);

2) децентралізована модель, для якої характерна особливість – відсутність єдиного загальнонаціонального органу, множинність поліцейських сил загальнодержавного, регіонального та місцевого рівнів, переважне зосередження важелів управління поліцейськими силами в руках обласних (регіональних) органів державної влади та органів місцевого самоврядування,

яка передбачає значну роль муніципальних органів влади в управлінні поліцією (Швейцарія, Болгарія, Чехія, Угорщина, Польща);

3) комбінована (напівцентралізована) модель, особливістю якої є наявність загальнонаціонального органу (міністерства), відповідального за забезпечення внутрішньої безпеки, координація діяльності розрізаних поліцейських служб; співіснування державних поліцейських служб загальнонаціонального (федерального) та регіонального (рівня штату, землі), а також державної та муніципальної поліції з пріоритетністю розвитку державної поліції (Великобританія, ФРН, Нідерланди).

Однією з країн, в якій історично склалася централізована система поліцейського управління, є Франція. Структурно поліцейський апарат складається з таких підрозділів: національна поліція, муніципальна поліція, жандармерія. Потрібно також наголосити на тому, що всі поліцейські сили країни об'єднані в межах національної поліції, що керується генеральною дирекцією поліції МВС Франції. У 72 складі МВС Франції діють: генеральна дирекція Національної поліції; генеральна дирекція місцевих колективів; дирекція громадської безпеки; дирекція регламентації та права; центральна дирекція управління; дирекція особового складу й навчальних закладів поліції; дирекція технічних служб. Контрольні та організаційно-штабні функції поряд з центральною дирекцією управління виконує Генеральна інспекція Національної поліції. За призначенням розрізняють дві основні системи поліції: адміністративну і судову (кримінальну). Адміністративна поліція займається попередженням правопорушень і виконує інші профілактичні функції. Судова (кримінальна) поліція займається розкриттям злочинів, виявленням обставин їх скоєння, розшуком, затриманням злочинців і передачею звинувачених судовим органам. Розслідування більшості злочинів здійснює судова поліція, офіцери котрої мають право на проведення самостійного попереднього розслідування. Важливим елементом системи національних поліцейських органів Франції є муніципальна поліція, компетенція якої обмежується забезпеченням публічного порядку: громадської безпеки, спокою та санітарії.

Країною – представницею другої моделі поліцейського управління являється Швейцарія. У Швейцарії відсутній централізований та монолітний корпус державної поліції, чисельність органів правопорядку і принципи їх функціонування визначають окремі місцеві (кантональні) органи влади. У Швейцарії діє 26 кантональних корпусів поліції і більше 100 підрозділів у громадах. Незважаючи на цю граничну децентралізацію, у країні діють чіткі форми взаємовідносин і правила регіонального співробітництва у сфері правопорядку, розроблені конфедерацією кантональних комендантів поліції Швейцарії та об'єднанням шефів міської поліції. Поліція Швейцарії підрозділяється на три рівні: федеральна поліція, кантональна поліція і міська поліція. Федеральна поліція входить до складу Федерального департаменту юстиції і поліції. Департамент займається 73 питаннями внутрішньої безпеки Швейцарії, захистом цивільних прав, наданням політичного притулку та питаннями міграції. На наступному рівні знаходиться кантональна поліція. Функції міської чи сільської поліції здебільшого виконують також співробітники кантональної поліції.

Сучасна система поліцейських органів Великобританії включає поліцейські департаменти графств, транспортну поліцію, поліцію Північної Ірландії. Офіційні назви поліцейських органів: повноважна поліція в 51 місцевому відділенні на території Англії, Уельсу, Шотландії; королівська поліція Ольстера в Північній Ірландії; Лондонська поліція в столиці Великобританії. Статус поліцейської служби цивільний, службовці несуть службу у форменому або у цивільному одязі, але практично без зброї, окрім Ольстера. Усі поліцейські органи входять до системи МВС, проте для поліції Великобританії характерна і значна децентралізація. Міністерство здійснює управлінську діяльність через департаменти, зокрема: департамент поліції; департамент кримінальної політики; департамент кримінального правосуддя; департамент тюрем; департамент апробації і контролю за тими, хто відбув покарання; пожежний департамент; департамент імміграції і громадянства; департамент штатів особового складу і управління; департамент програм для населення і рівних можливостей.

Характерною особливістю британської поліцейської системи є також те, що всі працівники британської поліції (від констебля і вище) наділені відповідними правами в частині досудового розслідування кримінальних справ. Окремого органу чи посадової особи, спеціально призначених для виконання цієї функції, у британській поліції немає. Поряд із поліцією досудове розслідування мають право також вести по окремих категоріях справ співробітники королівської митної служби Великобританії. В Англії митний департамент наділений найбільшими повноваженнями для розслідування діяльності організації і окремих осіб, втягнених у міжнародну контрабанду, наркобізнес, фінансові міжнародні злочини. Усі 74 поліцейські формування країни поділяються на дві категорії: загальні та спеціалізовані поліцейські сили. Загальні поліцейські сили є органами місцевої влади, до них належать: поліцейські формування графств, міських поселень, столична лондонська поліція, об'єднані поліцейські формування. Спеціалізовані поліцейські обслуговують окремі державні органи і знаходяться в їх безпосередньому підпорядкуванні.

У декілька останніх років щодо реформування системи правоохоронних органів України особливо популярною стала теза побудови в нашій державі поліції саме за «європейськими стандартами». Хоча ми вже неодноразово казали, що ніяких «європейських стандартів» у цій справі немає взагалі і бути не може – і якщо вже брати Європу за взірець, то слід принаймні говорити про «європейський зразок» [1].

Справді, європейський вибір України став стратегічним курсом її розвитку, і значну роль у формуванні майбутньої політики безпеки держави.

З цього часу ідеї «європеїзації» набули певного, хоча й інтуїтивного поширення і відносно реформування системи МВС України, у тому числі, й серед керівництва Міністерства та науковців. Наприклад, Є.В. Зозуля, зазначаючи, що «приступаючи до реформування системи МВС України, керівництво Міністерства враховувало особливості етапу політичної та економічної розбудови держави того часу та вивчало міжнародний досвід. За основу було взято структурні побудови МВС таких країн, як Німеччина, Польща, Франція, Угорщина та інші» [3], втім, у розділі «Основні напрями реформування міліції України з метою приведення її до моделі європейської поліції» ро-

боти [5, с. 110-143], на жаль, не поставив за мету аналіз означеної «моделі європейської поліції». Інший дослідник, В.В. Галуцько, сам не пішов далі витіюватої констатації загальновідомих істин, що «робота міліції потребує докорінного реформування шляхом побудови системи МВС України, яка б відповідала європейським стандартам, якісно нової моделі ОВС України в контексті загальнодержавного реформування правоохоронних органів з творчим урахуванням досвіду зарубіжних країн» [4].

Сьогодні існує достатня кількість спеціальних публікацій, за якими можна більш-менш повно отримати уявлення про ті чи інші поліцейські структури країн світу та їх діяльність. Виходячи з цього, О. Федченко цілком справедливо зазначає, що «відповідно до правової системи кожної окремої країни існують і різні структури правоохоронних органів, що займаються поліцейською діяльністю» [2, с. 72].

Поліцейські підрозділи всіх країн світу, які включені в систему соціального обслуговування населення (тобто насамперед повинні задовольняти потреби громадян), мають у своїй структурі чергові підрозділи, діяльність яких здебільшого спрямована на забезпечення ефективного функціонування всіх галузевих апаратів поліції і організацію реагування на заяви і повідомлення про правопорушення та інші події. При цьому зарубіжні чергові підрозділи і служби, що забезпечують функцію реагування, як правило, знаходяться в безпосередньому підпорядкуванні керівників поліцейських органів і працюють на користь усіх їх служб.

Відповідно до сучасних світових поліцейських стандартів, що запропоновані ООН, кожний місцевий відділ (дільниця) поліції повинен мати у своїй структурі підрозділи, що відповідають таким критеріям:

1. Чергова частина (або відділ реєстрації) для надання довідкової інформації та допомоги населенню є першим місцем, куди звертається відвідувач поліцейського відділу (дільниці). Люди можуть приходити в поліцейський відділ (дільницю) з цілого ряду причин, і отримує враження визначає їх уявлення про роботу поліції в цілому. Співробітники чергової частини або відділу реєстрації мають спілкуватися з відвідувачами якомога доброзичливіше, і хоча вони не зобов'язані постійно демонструвати привітність, їх поведінка не повинна бути ворожою.

2. Диспетчерська служба для розподілу за викликами громадян працівників поліції і координації їх дій у разі виникнення інших подій. Тобто має існувати механізм установаження зв'язків між дзвінками з проханнями про допомогу і діями поліції. У процесі диспетчерського управління забезпечується контроль відносно загальних заходів реагування і визначається швидкість, з якою вони будуть прийняті. У деяких місцях такий процес може бути напівавтоматичним і передбачати використання комп'ютерів; у цьому випадку йдеться про комп'ютеризоване диспетчерське управління, відоме під англійською аббревіатурою CAD (Computer Aided Despatch). Зазвичай співробітник диспетчерської служби або служби CAD проводить сортування дзвінків, встановлюючи черговість надання допомоги. Телефонна система має автоматично відстежувати джерела і адресу, з яких був зроблений дзвінок з проханням про екстрену допомогу. Поліцейські патрулі повинні постійно підтримувати тісний контакт з будь-якою особою, що виконує цю функцію.

3. Відділи патрулювання і реагування на повідомлення від населення про будь-яку допомогу. Необхідний порядок роботи місцевої дільниці вживання заходів реагування на дзвінки з проханнями про допомогу повинен бути 24 години на добу 7 днів на тиждень.

Аналізуючи нормативні акти, що регулюють діяльність поліції закордонних країн, та юридичну літературу, присвячену цій проблематиці, ми дійшли висновку, що у Великобританії, США, Канаді та Франції є певні відмінності моделей чергових служб поліції цих країн з вітчизняною моделлю. Так, в організаційних структурах поліції на багатьох поліцейських дільницях відсутні чергові, які є організаторами роботи щодо охорони громадського порядку. Чергування здійснюється всіма працівниками поліцейської дільниці згідно з графіком. Особливістю діяльності поліції цих зарубіжних країн щодо охорони громадського порядку є те, що більшість поліцейських задіяна для цього у вечірній час та вихідні дні. Тобто графіки чергувань складені таким чином, що саме коли вчиняється більшість правопорушень, основна кількість поліцейських знаходиться на робочому місці. В інший час поліцейські відпочивають. Поліція в цих країнах лише виявляє правопорушення, але ніколи не приймає рішення щодо правопорушників. Для цього є спеціальні органи (магістрати, префекти, поліцейські трибунали тощо).

Висока ефективність діяльності поліції і жандармерії Австрії щодо підтримки громадського порядку та безпеки обумовлена жорстокою централізацією їх органів, а також жорстким вертикальним підпорядкуванням.

Починаючи з 1999 р. у зв'язку із загостренням криміногенної ситуації в Італії було вжито заходів щодо посилення поліції. Було ухвалено рішення збільшити чисельність правоохоронних органів, оснастити поліцейських і карабінерів сучасними технічними засобами і озброєнням. Чергові наряди отримали додаткові патрульні машини, на вулицях встановили нові телекамери стеження за громадським порядком. У великих містах були створені єдині центри швидкого реагування, куди надходить інформація про всі вчинені правопорушення. План підвищення рівня безпеки передбачав більш тісну співпрацю між силовими структурами, всіма черговими службами і адміністративними органами.

У «кобан» – поліцейського відділення в Японії – є постійний склад поліцейських, які несуть службу за графіком, – доба чергування (зараховується 16 годин, оскільки передбачається 8-годинний відпочинок в «кобан»), доба відпочинку, доба або два чергування в денний час. У Токіо на добу чергування заступає наряд, як правило, з 4 чоловік за певним графіком. Обов'язково один із змін чергує стоячи біля входу або сидючи в приміщенні. Інші виконують затверджені інструкцією чергові функції, перш за все такі: готовність прибути за викликом; патрулювання району, як правило, на велосипеді; здійснення адресних обходів; оформлення поліцейських інформативних щитів.

Можна також звернутися до зарубіжного досвіду Грузії. Основні підрозділи МВС Грузії після реформи – це патрульна служба і кримінальна поліція. Патрульна служба поєднує функції дорожньої поліції і моментального реагування на звернення громадян до служби екстреної допомоги. Екіпажі з двох чоловік курсують за спеціально розробленими маршру-

тами. Норматив реакції на повідомлення про злочин або подію найближчого екіпажу – кілька хвилин. Всі машини обладнані технічними засобами, що дозволяють перевірити будь-який автомобіль або особу затриманого. У машинах встановлені камери, розмови екіпажу записуються, поліцейські мають право затримувати і опитувати людей тільки в певному секторі огляду камери своєї машини. Саме ці нововведення стали тим механізмом, який сприяє злагодженій роботі чергової служби Грузії. Також для покращення роботи чергової служби Грузії, а також для підвищення оперативності реагування на різні зміни оперативної обстановки, підтримання безпеки, відстеження дорожнього руху і профілактики правопорушень у Грузії реалізується програма забезпечення вуличного контролю в найбільших містах за допомогою стаціонарної відеотехніки (лише в Тбілісі встановлено понад 1000 відеокamer). Оперативна відеоінформація реєструється та обробляється у відповідних командних центрах Департаменту патрульної поліції і сприяє чітким та злагодженим діям чергової служби та патрульної поліції.

У Великобританії, США, Канаді та Франції є певні відмінності в організаційних структурах поліції, на багатьох поліцейських дільницях відсутні чергові, які є організаторами роботи з охорони громадського порядку. Чергування здійснюється всіма працівниками поліцейської дільниці згідно з графіком. Особливістю діяльності поліції зарубіжних країн щодо охорони громадського порядку є те, що більшість поліцейських залучена до цього у вечірній час та вихідні дні [3]. Графіки чергувань складені таким чином, що на той час, коли скоюється більшість правопорушень, залучено й більше поліцейських. В інший час поліцейські відпочивають [4].

Висновки. Отже, проаналізувавши адміністративно-правову діяльність та організаційну структуру чергових служб поліції закордонних країн порівняно з черговою службою органів (підрозділів) Національної поліції України, можна дійти висновку що вони мають:

1) багато спільного, що відбивається в завданнях та функціях, покладених на них;

2) відмінності, зокрема: чергова служба органів поліції діє на штатній основі; чергова служба органів (підрозділів) Національної поліції України створюються у всіх територіальних органах НП та графік чергування цілодобовий.

Що стосується іноземного досвіду організації, управління й функціонування поліцейських служб і підрозділів, то необхідно підкреслити таке: загалом він відрізняється від українського, і для фахівців очевидно, що його можна розглядати як такий, що заслуговує на подальше дослідження та впровадження. Цей досвід має для нас важливе значення, бо аналіз його дає змогу побічно підтвердити правильність вибраних нами форм і методів організації й управління діяльністю поліції, їхні стратегії й тактики під час реалізації завдань щодо забезпечення правопорядку.

Нашій державі варто врахувати позитивний досвід розвинених світових країн. На особливу увагу заслуговує досвід Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії в розробленні та запровадженні корпоративної об'єднаної інформаційної моделі даних для потреб поліції.

Література

1. Адміністративна (поліцейська) діяльність органів внутрішніх справ: загальна частина: підручник / За ред. В.В. Коваленка, Ю.І. Римаренко, В.І. Олефір. 2-е вид. Київ: «Директ Лайн», 2012. 816 с.
2. Бандурка О.М., Кузнiченко С.О. Організація діяльності органів внутрішніх справ в умовах надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру: наук.-практ. посіб. Харків: Ун-т внутр. справ, 2000. 116 с.
3. Голуб М.В. Адміністративне-правове регулювання охорони громадського порядку в регіоні: монографія / За ред. О.І. Безпалової. Харків: «Ніка Нова», 2013. 245 с.
4. Ільницький О.М. Правове регулювання охорони громадської безпеки в Україні. *Європейські перспективи*. 2010. № 3. С. 31-33.
5. Кобзар О.Ф. Підрозділи поліції як суб'єкти забезпечення громадського порядку та громадської безпеки. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. Вип. 3-2. Т. 2. С. 98-100.
6. Салманова О.Ю. Правові акти в управлінській діяльності Національної поліції України: монографія. Харків: «Панов», 2016. 460 с.
7. Яковлев К.Л., Яковлева Е.И., Яковлева О.Н. Государственно-правовые основы организации правоохранительных органов зарубежных стран: монография. М.: «Инфра-М», 2011. 160 с.
8. Братель С. Г., Луговий І. О., Кузьмініх Г. Б. та ін. Організація діяльності поліції зарубіжних країн: навч. посібник / За ред. В.В. Чернея. Київ: КНТ, 2015. 572 с.
9. Адміністративне право зарубіжних країн: курс лекцій / За ред. О.В. Кузьменко; НАВС. Київ: «Юрінком Інтер», 2014. 525 с.
10. Асямов С.В. и др. Полиция зарубежных стран: система организации и опыт профессиональной подготовки кадров. Ташкент, 2010. Юридическая психология: сайт/ ЮрПси. URL: <http://yurpsy.com/files/xrest/9/029.htm> (дата звернення: 25.09.2016).
11. Проневич О.С. Організаційно-правові засади діяльності поліції (міліції) Німеччини, Польщі та України: порівняльно-правовий аналіз: монографія. Харків: «Ніка Нова», 2011. 509 с.
12. Григоренко І.А. Особливості правоохоронної (поліцейської) діяльності у Німеччині: теоретико-правовий аспект. *Держава і право*. 2013. № 60. С. 52-58.
13. Сапрун О.В. Практика іберійського досвіду діяльності регіональних підрозділів поліції. *Карпатський правничий часопис*. 2013. № 1. С. 93-95.

Домброван Н. В.,
начальник відділу організації наукової роботи
Одеського державного університету
внутрішніх справ